

Alternative tvisteløsninger i forsikringsaker

Det er dyrt og tidkrevende å gå rettens vei, i alle typer saker, både for privatpersoner, bedrifter og forsikringsselskaper. Sakskostnadene kan løpe fra en og utgjøre mer enn – ja noen ganger det flerdoblete av – det man i utgangspunkt kranget om, noe som i all tydelighet Høyesteretts-dommen i den kjente *Røeggen*-saken viste ¹. Det vil derfor alltid være en god idé å løse uenighet utenom retten.

De mest relevante alternative tvisteløsninger for forsikringsselskaper er avgjørelse i bransjeutvalg (som det norske *Trafikkansvarsutvalget*), voldgift, juridisk utredning gjennom en betenkning, og mekling.

Private parter kan sende saker til klagenemnder. Deres myndighet er dog normalt begrenset, for i de fleste landene behandler nemndene primært klager fra forsikringskunder mot eget selskap, mens de som hovedregel kun kan gi uttalelser (anbefalinger) i saker som privatpersoner har mot motpartens forsikring. I Sverige er det lang tradisjon for at Trafikskadenämnden ² behandler klager på skadeoppgjør i trafikkaker med personskaade.

I Norge er den store nyheten at den norske Finansklagenemnda Skade fra 1. januar 2014 av likevel behandler klager fra tredjeparter mot ansvarsforsikringsselskap ved uenighet om skyldspørsmålet i trafikkaker ³.

1. Generelt om alternative tvisteløsninger. Regler om alternativ tvisteløsning i den norske tvisteloven.

Noen ganger vil man bli nødt til å forfølge en sak rettslig, enten fordi det dreier seg om store beløp eller for å få avklart rettssituasjonen. Som regel vil terskelen for

---

¹ Kjøper av spareprodukter fikk store tap, anså sin bank som ansvarlig og gikk til sak. Han vant i tingretten og tapte i lagmannsretten, men Høyesterett ga ham den 22. mars 2013 til slutt medhold (avgjørelse i sak HR-2013-00642-S). Forholdet sakskostnader / tvistesum var ifølge dommens siste punkt kolossale 4.758.000 kr. / 230.000 kr., og dermed 20,7 : 1 (!). Men det var bare for privatmannens kostnader – legger man bankens egne sakskostnader til er man antageligvis minst oppe i 30-gangeren.

² <http://www.trafikskadenamnden.se/>

³ Se fjerde ledd i Finansklagenemnda Skades saksbehandlingsregler punkt 2: "Skadelidt tredjepart har klageadgang i forsikringsforhold, forutsatt at det kan rettes erstatningskrav direkte mot et finansselskap, og klagen gjelder foretakets behandling av dette kravet." (<http://www.finansklagenemnda.no/dllvis5.asp?id=1728> – klikk på "Saksbehandlingsregler", som da åpnes som Word-fil).

rettssak imidlertid være høy, ut fra prosesskostnad, generell prosessrisiko og risikoen for at saken kan versere i domstolene i flere år før en avgjørelse har rettskraft.

Ofte vil begge partene derfor har en felles interesse i å løse uenighet utenfor de ordinære domstolene. Det finnes mange måter å gjøre det på. Felles for disse alternative tvisteløsninger – det engelske fagbegrepet er *Alternative Dispute Resolution* (ADR) – er at de er frivillige. Måten å løse tvisten på må avtales, enten (ved kontraktsforhold) i forveien eller etter at en skade er inntruffet.

Standardverket i Norge heter også *Alternativ tvisteløsning*⁴ (Per M. Ristvedt og Ola Ø. Nisja, Cappelen Akademisk Forlag, Oslo 2008). Boken kom ut året etter at tvisteloven med sine regler om forliksråd og mekling trådte i kraft.

Tvistelovens fulle tittel er ikke uten grunn *Lov om mekling og rettergang i sivile tvister* (den gamle tvistemålslovens offisielle tittel var derimot kun *Lov om rettergangsmåten for tvistemål*). Etter tvisteloven § 5-4 "skal (partene) undersøke om det er mulig å løse tvisten i minnelighet før sak reises, og gjøre nærmere forsøk på dette, eventuelt gjennom mekling for forliksrådet, ved utenrettslig mekling eller ved at tvisten bringes inn for en utenrettslig tvisteløsningsnemnd." Selv om denne oppfordringen er forsiktig formulert ("skal undersøke...") er det ut fra forarbeidene ikke tvil om at den fra lovgivers side er ment som påbud⁵.

Enkelte alternativer er nærmere regulert i de påfølgende kapitlene i tvisteloven (6 til 8).

Relevante alternative tvisteløsninger:

- Forhandlinger ved advokat: Har man en god sak, må egen advokat påpeke motpartens svakheter og forhold som styrker saken. Motparten må overbevises om at han er en dårlig sak, der rettslig løsning bare vil føre til unødvendige sakskostnader. Fra tid til annen må prosessvarsel til for at motparten forstår alvorret.

- Forlik: Når begge partene ser at opprinnelig ønsket resultat ikke kan oppnås vil pragmatiske hensyn ofte gjøre at man inngår kompromiss for å bli ferdig med saken og sikre seg i det minste en delseier. Faktisk resultat vil avhenge av flere faktorer som faglig tunge argumenter, måten de fremføres på, og ikke minst psykologi.

---

⁴ Likelydende punkt 3.3 i NOU 2001: 32 Rett på sak

⁵ Se punkt 29 i Ot.prp. nr. 51 (2004-2005) Om lov om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven), spesialmerknad til § 5-4: "Paragrafen pålegger partene en plikt til å forsøke å løse tvisten utenrettslig."

- Mekling i forliksrådet: Se tvisteloven kap. 6. Forliksrådet kan avsi dom hvis begge parter samtykker, jf. tvl. § 6-10.1. Dersom begge partene har advokat og tvistesummen er over 125.000 norske kroner, må saken behandles i tingretten, jf. tvl. § 6-2.2.a.

- Utenrettslig mekling (mediasjon): Se tvisteloven kap. 7. Etter tvl. § 7-3, femte ledd "avsluttes (meklingen) ved at det inngås minnelig avtale, ved at mekleren erklærer at videre mekling anses uhensiktsmessig, eller ved at en eller begge parter erklærer at de ikke ønsker fortsatt mekling."

Om mekling i europeisk sammenheng se nedenfor, punkt 2.

- Rettsmekling: Se tvisteloven kap. 8. I motsetning til utenrettslig mekling foregår meklingen her i rettsmøter (tvl. § 8-2, første ledd, første setning). Loven skiller mellom ordinær mekling i domstolen der retten ikke kan sette fram forslag til løsning og gi råd (tvl. § 8-2, første ledd, tredje setning), og rettsmekling, der rettsmekleren har en mer aktiv rolle og kan peke på forslag til løsning og drøfte styrke og svakhet i partenes rettslige og faktiske argumentasjon (tvl. § 8-5, tredje ledd, annen setning). Rettsmekleren kan være forberedende dommer i saken, en av domstolens øvrige dommere eller en person fra utvalg av rettsmeklere for domstolen (tvl. § 8-4, første ledd, første setning). Etter tvl. 8-7, første ledd, fortsetter behandlingen ved domstolen hvis saken ikke kan avsluttes med minnelig løsning under meklingen. Retten skal så langt mulig søke å unngå at forgjeves rettsmekling forsinker framdriften i saken.

- Voldgift: Kjent i Norge i trafikksaker, regulert av voldgiftsloven og nærmere avtale.

Hybridmetoder

- Early neutral evaluation (ENE): Her henter partene inn en nøytral vurdering av anerkjent ekspert.

I skadesammenheng bruker norske selskaper noen ganger å innhente en betenkning fra en ekspert som også kunne ha avgjort saken med bindende kraft som voldgiftsdommer.

- Minitrial: Saken løftes opp i begge selskapene og behandles nå av avdelings-/skadesjef. De kan enten sammen finne en løsning, eller oppnevne obmann / utvalg ("executive tribunal" eller "modified settlement conference"). Avgjørelse gjennom

obmann eller i *Tremannsutvalget* i Trafikkansvarsutvalget er således former for minitrial.

- Summary bench trial / summary jury trial: En metode som brukes i USA der partene avtaler på forhånd at avgjørelse i ordinær domstol ikke er bindende men kun rådgivende – uten at dommerne eller juryen er klar over det (for at de tar saken på alvor). Blir avgjørelse av summary trial ikke akseptert er ulempen åpenbar: den var da bare en innledende og unødvendig ekstrarunde, som dermed har ført til større kostnader og lengre behandlingstid – altså det stikk motsatte av det ADR står for. I Norge vil summary trial uansett ikke være aktuell ettersom man (med rette) ville anse det som sløsing med skattepenger.

Oslo Handelskammer tilbyr alternativ tvisteløsning ved sitt Institutt for Voldgift og Alternativ Tvisteløsning, men ut fra presentasjonen på Handelskammerets nettside ⁶ kun for krav som springer ut av kontrakt, og dermed ikke for krav utenfor kontrakt.

2. Mediasjon (mekling) i EU: Mediasjonsdirektivet 2008/52/EF

I mange europeiske land er domstolene overbelastet, med lange behandlingstider som følge. I EU har man prøvd å avlaste domstolene gjennom mediasjonsdirektivet (direktiv 2008/52/EF ⁷), som gjelder grenseoverskridende tvister. Etter dette direktiv skal EU-landene legge til rette for at grenseoverskridende sivile tvister først prøves løst gjennom mediasjon (mekling), og artikkel 5 gir domstolen der en sak er anlagt anledning til å henvise partene til meklingsforsøk, noe som var mulig i Norge allerede fra 2007 av, se tvisteloven § 8-3.1 (rettsmekling).

Ettersom ADR av generelle hensyn til rettsikkerhet (rettslige avgjørelser må kunne ankes) ikke kan pålegges ⁸, er dette dog ikke et krav, men kun en sterk oppfordring. Medlemslandene skal ha inkorporert ordningen i nasjonal lov senest fra 21. mai 2011 av.

---

⁶ Se http://chamber.no/?page_id=24

⁷ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:136:0003:0008:da:PDF>

⁸ Så også standpunkt fra Insurance Europe (tidl. CEA) i høringsrunde, se <http://www.insuranceeurope.eu/uploads/Modules/Publications/position205.pdf>

Også Europarådet har tatt et initiativ på dette området, den gangen ikke som traktat men anbefaling (*Recommendation Rec (2002) 10 on mediation in civil matters*⁹).

En sterkere stilling enn i Europa har mediasjon i USA, hvor den har lang tradisjon og hvor lovgiver har nærmere regulert når og hvordan mediasjon skal gjennomføres.

3 Mediasjon i Italia: lovforslag stoppet i italiensk høyesterett

Det landet som hadde gått lengst ved å inkorporere mediasjonsdirektivet var Italia. Da man i Italia sliter med rundt en million rettssaker per år, hadde italiensk lovgiver i 2010 (ved lov nr. 28 av 20. mars 2010) gått lengre enn direktivet og lovfestet at saksøkere fra 21. mars 2011 av først måtte ha prøvd mediasjon før stevning kunne komme på tale. Idéen var at man skulle ha første kostnadsgunstige avklaringer gjennom mekling. Krav om meklingsforsøk gjaldt for saksøker. Saksøkte kunne nekte mediasjon, men det ville normalt bli holdt mot saksøkte i senere rettssak. Planlagt saksgang var at man enten kom til en minnelig løsning, eller at mediator kunne gi en uttalelse/anbefaling. Dersom begge partene krevde det *måtte* mediatoren gi en uttalelse, men det var opp til mediators å foreslå noe, hvis det kun var én part som krevde uttalelse. Ble det gitt en uttalelse og en part (eller begge) ikke rettet seg etter den, kunne domstol senere også holde det mot parten.

En meget ryddig oversikt over den italienske mediasjonsloven er tilgjengelig på hjemmesiden til de europeiske Grønt-kort-byråenes paraplu, Council of Bureaux (CoBx)¹⁰.

Tryg Forsikring prøvde å løse en sak fra 2009 gjennom mediasjon i Italia, men den 24. april 2013 fikk vi følgende beskjed fra Interfides:

“Actually, the mediation was introduced last year as necessary step before going to the court. Then the highest court decided that the mediation as obligatory step is partly against the constitution and therefore, the mediation is not used anymore. We will have to institute therefore a regular lawsuit if you wish. (...)”

---

⁹ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=306401&Site=CM>

¹⁰ "Mediation aimed at conciliation of disputes", tidligere webadresse var www.cobx.org/en/index-module-orki-page-view-id-487.html. Nå tilgjengelig på CoBx' arkivside <http://archive.cobx.org/en/index-module-orki-page-view-id-487-deploy-1.html> (klikk på artikkeloverskrift fungerer ikke, men man kan scrolle ned og finne artikkelen der).

Italiensk høyesterett hadde altså kommet til at mediasjonsloven var i strid med italiensk grunnlov.

4 Løsning av skylddiskusjon i trafikksaker: bransjeutvalg og voldgift

Ved uenighet om ansvarsplassering i kollisjonssaker finnes det i Norge godt innkjørte rutiner for å komme til en løsning. Kan saken ikke løses på saksbehandlernivå, skjer videre behandling i forumet *Trafikkansvarsutvalget* (TAU), som møter en gang i måneden, i Finans Norges lokaler i Oslo. TAU er forbeholdt de selskapene som har tilsluttet seg *Regressavtalen*, en avtale som fastsetter ansvarfordelingen i typiske situasjoner, de såkalte typeløsningene (regressreglene), og som dessuten regulerer fremgangsmåten ved uenighet. Fordelen med Regressavtalen er raskere saksbehandling, samt at det gjennom disse faste møtene pleies gode kontakter selskapene imellom. For detaljert fremstilling av avtalen vises til Stein Plogvolls bok *Regressavtalen* (Forsikringsakademiet, Oslo 2002).

I TAU diskuteres sakene mellom skadesjefene først på fritt grunnlag. Blir man heller ikke da enig kan man avtale at saken skal behandles av en obmann. Han har rådgivende funksjon, men hans innstilling blir i stor grad akseptert av selskapene. Den andre løsningen er at saken behandles i *Tremannsutvalget*, der et utvalg sammensatt av tre skadesjefer fra andre selskaper enn de involverte avgjør saken etter avstemning.

Den siste løsningen er at man avtaler voldgift. Selskapene blir enig om en voldgiftsdommer, skriver innlegg og lar så dommeren avgjøre ansvarsspørsmålet. Voldgiftsdommen binder selskapene, men dersom selskapets kunder ikke har skrevet under på voldgiftsavtalen, står de fritt til å føre saken videre, f. eks. gjennom stevning.

Diskusjon i TAU er også mulig når et selskap tilsluttet avtalen er Grønt-kortrepresentant for et utenlandsk selskap, f. eks. Tryg for Tryg Danmark eller If for If Sverige. Da de utenlandske selskapene ikke er bundet av regressavtalen diskuteres saken på fritt grunnlag, det vil si det ikke blir oppnevnt obmann eller valgt tremannsutvalg. Kommer man ikke til enighet, eller er norsk representant for utenlandsk forsikring ikke tilknyttet avtalen, er løsningen voldgift.

Skylddiskusjon ved kollisjon med norsk part i utlandet fører ikke alltid til tilfredsstillende resultater, ja noen ganger ikke til en løsning i det hele tatt. Det gjelder

ikke bare skader utenfor Norden ¹¹. Her ser jeg muligheter for at man gjennom forbundsarbeid (FNO) kan gjøre avtaler med andre land at slike saker enten skal løses i forsikringsutvalg eller gjennom voldgift. Man kan begynne med bilaterale avtaler, f. eks. med Sverige og Danmark, eller med en nordisk avtale, før man eventuelt sender mer generelt forslag til de europeiske forsikringsforbundenes paraplu *Insurance Europe*.

Løsning i forsikringsutvalg bør være den foretrukne behandlingsmåten, med voldgift som neste steg. Både Sverige og Danmark har anerkjente voldgiftsinstitusjoner (*Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut* ¹² og *Voldgiftsinstituttet – The Danish Institute of Arbitration* ¹³), som eventuelt kan benyttes ¹⁴. Slike institutter finnes i mange land, og gjør at de involverte selskapene kan være trygge på at avgjørelsene er så profesjonelle som mulige. Det kan også være en idé å samle de norske voldgiftsdommere i trafikksaker i en løs organisasjon (eventuelt med egen nettside), noe som kunne føre til at utenlandske selskaper vil oppleve at de trygt kan overlate avgjørelse til en dommer fra denne institusjonen.

Av sakskostnadshensyn bør det alltid kun være én dommer, ikke tre. ¹⁵ Det er også tenkbart at selskaper i voldgiftssak avtaler at man kan la skyldspørsmålet behandle av voldgiftsdommer, men ikke erstatningsutmåling for personskade. Når det gjelder erstatningsutmåling i trafikksaker over landegrensene anser jeg voldgift generelt som lite egnet. Her bør man ha en prinsipputtalelse fra EU-domstolen.

---

¹¹ I en sak mellom Tryg og Länsförsäkringar erkjente Tryg 50 % ansvar og betalte halvparten av motpartens skade direkte til svensk part (som ikke hadde kasko). Länsförsäkringar var uenig i skylddeling, men hadde ikke noe krav og lukket sin sak.

En annen sak i Sverige ble avsluttet helt uten løsning, uten at man engang ble enig om at hver part må bære sin egen skade.

¹² <http://www.sccinstitute.se/>. Skiljedomsinstituttet har mye bra fagstoff på sin hjemmeside.

¹³ <http://www.voldgiftsinstituttet.dk/dk>

¹⁴ Etter punkt 6 i den svenske Regressöverenskommelse skal tvister mellom svenske forsikringselskap løses gjennom voldgift, om ikke ved Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut, så i hvert fall etter instituttets *regler* for forsikringstvister; se <http://www.svenskforsakring.se/Huvudmeny/Branschsamarbete/Overenskommelser/Undersidor/Regressoverenskommelse-RO-for-skador-intraffade-fran-och-med-den-1-juli-2005/>.

¹⁵ I sin artikkel "About arbitration" (mai 2011) påpekte CoBx' daværende generalsekretær Alain Pire at det som regel er unødvendig å ha tre voldgiftsdommere, ettersom dommerne som er oppnevnt av partene i realiteten må anses som partenes prosessfullmektige. Etter omleggingen av CoBx' hjemmeside kan artikkelen nå leses på <http://archive.cobx.org/en/index-module-orki-page-view-id-487-deploy-1.html> (klikk på artikkeloverskrift fungerer ikke, men man kan scrolle ned og finne artikkelen der).

5 Klagemuligheter for private parter

Alternativ tvisteløsning som voldgift og mediasjon er mest egnet for forsikringsselskaper, og i mindre grad for private skadelidte. Privatpersoner kan lett føle seg overkjørt av selskapenes tunge avdelinger, og for de fleste er terskelen for å engasjere advokat eller attpåtil føre sak nokså høy. For at privatpersoner kan få en første vurdering av tredje uten at man blir skremt av kostnadene er det ekstremt viktig at det finnes et lavterskeltilbud som den norske Finansklagenemnda Skade (www.finkn.no), som behandler klager både mot eget og motpartens forsikringsselskap. Lignende klageordninger/nemnder finnes i Danmark (Ankenævnet for Forsikring, www.ankeforsikring.dk/), Sverige (Allmänna reklamationsnämnden, www.arn.se/) og Finland (Vakuutuslautakunta – Försäkrings- og Finansrådgivningen, www.fine.fi/sv/forstasidan.html), ja i hele EU/EØS. I de fleste landene behandler klagekontor/klagenemnd i forsikringssaker imidlertid hovedsakelig klager fra forsikringstakere mot eget selskap, ikke mot motpartens ansvarsforsikrer (det var ikke mulig for meg å undersøke dette nærmere i rammen av studien for Den norske forsikringsforeningen).

Oversikt over relevante klagekontorer i EU/EØS finnes på forbrukerportalen ECC-Net ¹⁶ (European Consumer Centre Network) og på hjemmesiden til FIN-Net ¹⁷ (Financial Dispute Resolution Network).

Til slutt vil jeg gjøre oppmerksom på at det finnes flere interessante artikler om alternative tvisteløsninger, klage- og bransjeordninger i Nordisk Forsikringstidsskrifts arkiv, så som artiklene *Behövs en regressöverenskommelse?* ¹⁸ (NFT 1/2006), *Alternativ konfliktløsning* ¹⁹ (2/1999), *Klagomöjligheter i Sverige* ²⁰ (2/1996), og *Konfliktlösning i försäkrings-sammanhang* ²¹ (2/1993).

Patrik Linsbauer

---

¹⁶ http://ec.europa.eu/consumers/ecc/contact_en.htm, norsk avdeling: <http://www.forbrukereuropa.no/>

¹⁷ http://ec.europa.eu/internal_market/fin-net/members_en.htm. I flere land har klagekontorene den norske *ombudsman(n)* i navnet, nemlig i Belgia, Tyskland, Irland, Frankrike, Italia, Polen og Storbritannien, samt EFTA-landet Liechtenstein.

¹⁸ <http://www.nft.nu/sites/default/files/2006105.pdf>

¹⁹ <http://www.nft.nu/sites/default/files/1999208.pdf>

²⁰ <http://www.nft.nu/sites/default/files/1996212.pdf>

²¹ <http://www.nft.nu/sites/default/files/93206.pdf>